

Ο άνθρωπος που αγαπούσε τα τρένα

Ο σπουδαίος στοχαστής Τόνι Τζαντ υπερασπίζεται τους σιδηροδρόμους

TONY JUDT

Η δόξα των σιδηροδρόμων

μετ. Κωστούλα Σκλαβενίτη

εκδ. MIET, 2013

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Σε περίοδο επώασεων, με τον Α. Σμιθ να υμνεί τα πλωτά κανάλια που «μειώνουν τις δαπάνες μεταφοράς, συμβάλλουν στην προσέγγιση των απομακρυσμένων περιοχών της χώρας με τα αντίστοιχης γονιμότητας μέρη που γεπνιάζουν στις πόλεις», τελειώνει ο προβιομηχανικός κόσμος. Ο Σμιθ είχε πεθάνει το 1790, όταν ξέσπασε η μανία των καναλιών. Δεν είδε τη μανία των σιδηροδρόμων στην Αγγλία. Το 1830, χιλιάδες κόκοροι, με επικεφαλής τον δούκα του Ουέλινγκτον, είχαν συγκεντρωθεί στην τελευταία εγκαινίων της πρώτης inter-city γραμμής που συνέδεσε το Λίβερπουλ με το Μάντσεστερ. Όταν το 1845 υποχώρησε το καύμα, που είχε όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά της οικονομικής φούσκας, τη θέση του κατέλαβε η ευεργετική διαδικασία του μεγάλου μετασχηματισμού που συνόδευσε σταθερά τη νεωτερικότητα: οι σιδηρόδρομοι το αναγκαίο συμπλήρωμα για τη «ρύθμιση όλων κινήσεων και των πολλαπλασιαζόμενων δραστηριοτήτων», ένα συλλογικό εγχείρημα προς όφελος του ατόμου, μια πολύτιμη, περιπετειώδης σκευή που μας έμαθε να ζούμε συλλογικά.

Λαμπρό κείμενο

Ο ιστορικός Τόνι Τζαντ –χρήστης ο ίδιος αλλά και λάτρης των τρένων και των σταθμών τους– σε ένα από τα τελευταία του λαμπρά σύντομα κείμενα δίνει ένα ακριβές ιστορικό μελέτημα, στην ουσία, έναν ύμνο για τους σιδηροδρόμους και μια λαμπρή κοι-

Ο πρόωρα χαμένος Τόνι Τζαντ μελετά τη γέννηση και την πορεία των σιδηροδρόμων μέχρι τις μέρες μας.

ωνικοπολιτική υπεράσπισή τους. Με προσωπικό ύφος και ματιά, δίνει την εντύπωση πως πάνει το νήμα της Βιομηχανικής Επανάστασης από εκεί που το άφησε ο Σμιθ, με ευρύτερες προθέσεις. Παρακολουθώντας τους κοινωνικούς και πολιτικούς μετασχηματισμούς των δύο προηγούμενων αιώνων, στην Ευρώπη και την Αμερική –από την προμοδότηση του ρίσκου έως την κουλτούρα των δημόσιων παροχών,

που αντικαταστάθηκαν πάλι με κριτήρια κερδοφορίας και ανταγωνισμού–, ο Τζαντ μελετά τη γέννηση, την πορεία και την παρακμή (:) των σιδηροδρόμων έως τις μέρες μας. Κυρίως ενδιαφέρεται για την επίδραση των τρένων στις συλλογικές αναπαραστάσεις της ζωής. Από την επιδεικτική μορφή διαβίωσης που κώρισε τους επιβάτες σε «πρωτοκλασάτους», «δευτεροκλασάτους» κ.λπ. –με τα τρένα των εταιρειών, όπως οι Twentieth Century Limited, Golden Arrow, Orient Express– ο Τζαντ μιλάει για την κατάκτηση του χώρου, την αναδιοργάνωση του χρόνου, κυρίως όμως για τα σημαντικά στατικά δημόσια μνημεία: τους σιδηροδρομικούς σταθμούς που άλλαξαν το αστικό τοπίο, τις πύλες εισόδου στην πόλη αλλά και εξόδου από αυτήν, τους καθηδρικούς ναούς της εποχής. Υποστηρίζει τη διατήρησή τους και, γιατί όχι, την απροσδόκητη –πλην αναγκαία– αναβίωση των σιδηροδρόμων μέσω μιας ενδεχόμενης δημόσιας πολιτικής, που θα περιορίσει τη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου.

Παρούσα η τέχνη

Όπως σε όλα τα έργα του Τζαντ, η τέχνη είναι παρούσα με τη μνεία έργων (του Τέρνερ «Βροχή, ατμός και ταχύτητα, 1844», του Μονέ «Ο σταθμός Σαιν-Λαζάρ, 1877», του Εντουαρντ Χόπερ «Σταθμός, 1908», του Κάμπελ Κούπερ «Ο Μεγάλος Κεντρικός Σταθμός, 1909») αλλά και ταινιών («Στρατηγός», 1927, και «Εγκλημα στο Οριάν Εξπρές», του 1974). Το μικρό καλαισθητό βιβλίο της σειράς «minima» του MIET ολοκληρώνεται με το επίμετρο του Σταύρου Ζουμπουλάκη «Τελευταίος σταθμός» για τον πρόωρα χαμένο Τόνι Τζαντ.

Ενας Άγγλος στη Νέα Υόρκη

Γεννήθηκε στο Λονδίνο το 1948. Σπούδασε στο King's College του Κέμπριτζ και στην École Normale Supérieure του Παρισιού. Δίδαξε στα Πανεπιστήμια του Κέμπριτζ, της Οξφόρδης, του Μπέρκλεϊ και της Νέας Υόρκης στο τελευταίο, το 1995, ίδρυσε και διηύθυνε το Ινστιτούτο Ρεμάρκ για τη μελέτη της Ευρώπης. Εγγραφει συχνά για τα έντυπα New York Review of Books, London Review of Books, New York Times, New Republic κ.ά. Το 2007 του απονεμήθηκε το βραβείο Χ. Αρεν και το 2009 το βραβείο Οργουελ για τη συνολική προσφορά του. Πέθανε τον Αύγουστο του 2010 σε ηλικία εξήντα δύο ετών. Έργα του είναι: La reconstruction du parti socialiste: 1921-1926 (1976), Socialism in Provence, 1871-1914: A Study in the Origins of the Modern French Left (1979), Marxism and the French Left: Studies in Labour and Politics in France 1830-1982 (1990), Past Imperfect: French Intellectuals, 1944-1956 (1992), A Grand Illusion? : An Essay on Europe (1996), The Burden of Responsibility: Blum, Camus, Aron, and the French Twentieth Century (1998), Postwar: A History of Europe Since 1945 (2005), Reappraisals: Reflections on the Forgotten Twentieth Century (2008), The Memory Chalet (2010, Penguin, 2012), Ill Fares the Land (2010 - ελλ. έκδ.: Τα δεινά που μαστίζουν τη χώρα, Αλεξάνδρεια), Thinking the Twentieth Century (μαζί με τον Timothy Snyder, 2012).

Info

Ο Τόνι Τζαντ στα ελληνικά:

- «**Η δόξα των σιδηροδρόμων**», MIET, 2013.
- «**Τα δεινά που μαστίζουν τη χώρα**: Πραγματεία για τις σημερινές μας δυσκολίες», Αλεξάνδρεια, 2012.
- «**Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο**», Αλεξάνδρεια, 2012.